

Список використаних джерел

1. Клименко Н.А. Опыт изучения медицинского образования США: функции и структура медицинских учебных заведений / Н.А. Клименко // Медицина сегодня и завтра. – 2004. – № 1. – С. 201–210.
2. Фисула Н.Н. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів / Н.Н. Фисула. – К. : Видавничт-во центр «Академія», 2000. –544 с.
3. Шарко В.Д. Сучасний урок. Технологічний аспект / В.Д. Шарко. – К., 2007. – С. 176–180.

ФОРМУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ ІЗ ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ ТА РЕАНІМАТОЛОГІЇ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ ЗА ЦИКЛОВОЮ СИСТЕМОЮ

Шкурупій Д.А., Ксьонз І.В., Гриценко Є.М.

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія»

Розглядаються етапи формування і форми контролю професійних навичок, їх інтегративне засвоєння на кафедрах дитячої хірургії та анестезіології й інтенсивної терапії. Формування комплексу практичних навичок і вмінь висвітлено на прикладі засвоєння алгоритму серцево-легеневої реанімації.

The stages of the development, forms of control of professional skills and their integrational assimilation at chairs of pediatric surgery, anesthesiology and intensive care are considered. The development of a set of practical skills and abilities is presented in terms of mastering the algorithm of cardiopulmonary resuscitation.

Ключові слова: професійні навички, дитяча хірургія, реанімація.

Загальні методологічні принципи побудови занять загальновідомі та складаються з підготовчого, основного і заключного етапів. Зазвичай ці три етапи сприймаються викладачем як, відповідно, визначення первинного рівня знань студента, самостійна аудиторна робота під контролем викладача, підсумковий контроль рівня отриманих знань. Насправді, зміст і завдання кожного етапу набагато змістовніші.

Метою підготовчого етапу заняття є організаційні заходи, постановка навчальних цілей, створення позитивної пізнавальної мотивації, контроль первинного рівня теоретичної і практичної підготовки за темою заняття. Особливо важливими є завдання постановки навчальних цілей і створення позитивної пізнавальної мотивації: лише усвідомлення сенсу остаточного результату пізнання теми може спонукати студента до подальшого розгляду матеріалу заняття.

Мета основного етапу заняття – формування системи професійних навичок відповідно до теми заняття, які мають бути доведені до автоматизму, формування системи професійних умінь відповідно до теми заняття на основі теоретичних знань і сформованих навичок. Вміння є здатністю застосовувати знання та навички в дії, в реальній ситуації, отже, цей етап головний у набутті професійної придатності.

Метою заключного етапу заняття є не лише контроль, а й корекція професійних умінь, сформованих у процесі заняття.

Багатовекторність і складність усіх етапів практичного заняття вимагає від викладача не сухого викладання теоретичного матеріалу і контролю знань, умінь та навичок, а використання особистих факторів та різних навчальних форм. Основними особистими факторами і навчальними формами є емоційна забарвленість викладення матеріалу, що дасть змогу знайти психологічний контакт зі студентом і швидше досягти усвідомлення ним мотиваційних цілей, досконале володіння викладачем не лише теоретичними знаннями, а й практичними навичками: викладач не просто контролює опанування навичок студентом, а має відкорегувати їх недосконале виконання, використовувати під час заняття різні форми контролю формування вмінь студентами, оскільки різні форми контролю мають різну валідність оцінки.

Останній пункт важливий для формування професійних умінь, оскільки кожна група навичок, як і кожний етап їх формування, вимагає використання навчальних форм, притаманних тільки для них (табл. 1).

*Таблиця 1
Використання навчальних форм відповідно до етапу формування навички*

Номер та зміст етапу	Навчальна форма
1. Усвідомлення і запам'ятовування професійного алгоритму навички	Розгляд схем, алгоритмованих карток, перегляд слайдів, фотографій, кінофільмів, демонстрація техніки виконання навички викладачем
2. Практичний тренінг у оволодінні навичкою за професійним алгоритмом шляхом багаторазового повторення дій	Відпрацювання навичок на фантомі чи в умовах штучно змодельованого аналога клінічної ситуації з корекцією дій викладачем
3. Досягнення автоматичного виконання навички	Відпрацювання навичок на фантомі в умовах штучно змодельованого аналога клінічної ситуації чи в реальних клінічних умовах під контролем викладача
4. Зберігання навички в дійовому стані шляхом постійного її підкріплення	Використання навички в реальних клінічних умовах на наступних практичних заняттях

Заняття за цикловою системою триваліше, що дає змогу найбільш повноцінно використати всі навчальні форми навчання і контролю. Саме для кращого формування вмінь ця система занять організована на старших курсах додипломного навчання і на всіх курсах післядипломного навчання та професійного вдосконалення. Прикладом такої організації викладання може бути проведення занять зі студентами з дитячої хірургії і анестезіології та інтенсивної терапії.

Так, на 5 курсі викладаються спеціальності «Дитяча хірургія» й «Анестезіологія та інтенсивна терапія». Вони мають спільну рису – необхідність використання комплексу практичних навичок і вмінь для підтримки життєвих функцій пацієнта. Ця особливість спонукала співробітників кафедри дитячої хірургії та інтенсивної терапії ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» до інтеграції у викладанні споріднених тем: колективами кафедр був спільно створений навчальний посібник із формування практичних навичок у дитячій хірургії та реаніматології [1].

Класичною темою, яку розглядають обидві вищезазвані спеціальності, є «Термінальні стани, клінічна, біологічна, соціальна смерть. Серцево-легенева реанімація». На підготовчому етапі заняття формулюється навчальна мета: засвоєння алгоритму серцево-легеневої реанімації. Для формування мотивації доцільно нагадати, що кожна фізична особа віком від 10 років може надати (і має це зробити з морально-етичних міркувань) допомогу постраждалому в стані клінічної смерті. Для будь-якого медичного працівника це професійний обов'язок. Доцільно також нагадати, що дії медичного працівника щодо ненадання або неналежного надання медичної допомоги постраждалому в критичному стані підпадають під дію, як мінімум, п'яти статей Кримінального кодексу України. Визначення базового рівня знань за допомогою тестів I рівня чи опитування зазвичай констатує достатні знання з основних елементів зазначеної теми.

Основний етап заняття починається з покрокового розгляду алгоритму серцево-легеневої реанімації (1-й етап формування навички). Обговорюються не лише техніка проведення маніпуляцій, а й критерії ефективності їх виконання. Після того як слухач усвідомив завдання, сенс проведення і критерії ефективності кожної з маніпуляцій, демонструється відеофільм із цієї теми, мета якого – перцептивне формування навички. Наступним кроком має бути робота з фантомом. Перш ніж допустити слухачів до відпрацювання навичок серцево-легеневої реанімації, викладач має сам продемонструвати техніку проведення серцево-легеневої реанімації, коментуючи свої дії: після перегляду відеофільму це є необхідною закріплювальною процедурою перцептивної фіксації навички. Самостійна робота студентів із фантомом триває під контролем викладача, який у перебігу виконання навичок слухачами призупиняє їхні дії в разі неправильного виконання, знову й знову демонструючи їм ту чи іншу маніпуляцію (2-й етап формування навички). Як правило, після досягнення певного рівня автоматизму слухач сам стає настільки зацікавленим в удосконаленні своїх навичок, що повторює їх кілька разів, уже самостійно контролюючи себе за засвоєними раніше критеріями ефективності виконання маніпуляції (3-й етап формування навички).

Після адекватного виконання алгоритму серцево-легеневої реанімації доцільно продовжити заняття у відділенні чи операційній. Відвідання операційної під час навчання на кафедрах дитячої хірургії та анестезіології з інтенсивною терапією є необхідною складовою заняття для всіх слухачів незалежно від спеціальності: саме в операційній можна відпрацювати деякі навички серцево-легеневої реанімації в реальних умовах, наприклад, підтримання прохідності верхніх дихальних шляхів потрійним засобом чи методом інтубації трахеї, що часто застосовується під час загальної анестезії. Нарешті, під час наступних занять студент закріплює сформовані навички із серцево-легеневої реанімації (4-й етап формування навички). Так, під час розгляду теми «Інтенсивна терапія гострої дихальної недостатності» неодмінно повторюється навичка підтримання прохідності верхніх дихальних шляхів, а під час розгляду теми «Інтенсивна терапія гострих розладів кровообігу» – навички проведення непрямого масажу серця і техніки дефібриляції.

Необхідним є і формування вмінь творчого рівня сприйняття. Так, під час розгляду питання «Соціальна смерть» формується навичка диференціації рішень у дитячій хірургії та реаніматології, для чого доцільно організувати «Оксфордську дискусію» чи застосувати метод конкурентних груп [2].

Отже, організація навчання за цикловою системою занять дає змогу найбільш методологічно обґрунтовано організувати викладання тієї чи іншої теми з метою якісного формування професійних умінь, але потребує від викладача емоційно-творчого підходу до викладання, високого професійного рівня й одночасного використання різних методологічних і навчальних форм оволодіння фаховими знаннями та навичками.

Список використаних джерел

1. Ксьонз І.В. Практичні навички з дитячої хірургії та реаніматології : навчальний посібник для студентів 5 та 6 курсів медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів України / І.В. Ксьонз, Є.М. Гриценко, Д.А. Шкурупій. – Полтава : Сімон, 2015. – 128 с.
2. Шкурупій Д.А. Диференціація прийняття рішень в хірургії, анестезіології та інтенсивній терапії: можливість і результати використання методу конкурентних груп в підготовці наукових кадрів / Д.А. Шкурупій, Є.М. Гриценко // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – Вип. 2, т. 3 (120). – С.74 –77.